

Aluevaalien 2022 vaaliviranomaiset ja ulkomainonta

387/01.014/2021

KH 27.09.2021 § 332

Aluevaalit toimitetaan sunnuntaina 23.1.2022. Ennakkoäänestyksen ajanjakso on kotimaassa 12.1. - 18.1.2022 ja ulkomailla 12.1. - 15.1.2022.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistusta koskeva hallituksen esitys (HE 241/2020) on hyväksytty eduskunnassa ja sitä koskeva lainsäädäntö tulee osittain voimaan 1.7.2021. Uudistuksessa maahan perustetaan 21 hyvinvointialuetta, joista jokaisella on aluevaltuusto, joka valitaan yleisillä vaaleilla.

Hyvinvointialueet luetellaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustointia koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja lainsäädännön voimaantulosta annetun lain (616/2021) 7 §:ssä. Kuhunkin hyvinvointialueeseen kuuluvat kunnat käyvät ilmi saman lain 6 ja 7 §:stä.

Aluevaltuustoista säädetään hyvinvointialuelain (611/2021) 23 §:ssä. Aluevaltuuston vaalikausi on neljä vuotta ja vaalikauden aloitusajankohta kesäkuun alku. Aluevaalit ovat välittömät, salaiset ja suhteelliset ja niissä on yhtäläinen äänioikeus. Lain 24 §:ssä säädetään aluevaltuuston koosta ja sen määräytymisestä, 25 §:ssä varavaltuutetuista, 28 §:ssä äänioikeudesta aluevaaleissa sekä 76 ja 77 §:ssä vaalikelpoisuudesta.

Aluevaaleja koskevat säännökset on lisätty vaalilakiin (714/1998) vaalilain muutoksella (649/2021).

Vaalilain 143 a §:n mukaan aluevaalit toimitetaan samanaikaisesti kuntavaalien kanssa ja näin toimitaan vuodesta 2025 lukien. Edellä mainitun sote-uudistuksen toimeenpano- ja voimaantulolain 16 §:ssä kuitenkin säädetään, että ensimmäiset aluevaalit toimitetaan omina erillisinä vaaleinaan sunnuntaina 23.1.2022. Näissä vaaleissa valitun aluevaltuuston toimikausi alkaa 1.3.2022 ja jatkuu toukokuun 2025 loppuun.

Keskusvaalilautakunta

Vuoden 2022 aluevaaleissa keskusvaalilautakuntana toimii vuoden 2021 kuntavaaleissa valitun valtuuston asettama keskusvaalilautakunta.

Kelpoisuus:

Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä.

Esteellisyys:

Jäsenten ja varajäsenten esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintolain 27 - 30 §:ssä säädetään. Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että keskusvaalilautakunnan jäsenenä oleva aluevaalien ehdokkaan puoliso on esteellinen osallistumaan ennakkoäänien laskentaan ja tarkastuslaskentaan.

Vaalilautakunta ja vaalitoimikunta

Vaalilain 15 §:n mukaan kunnanhallituksen on hyvissä ajoin ennen vaaleja asetettava:

1) kutakin äänestysaluetta varten vaalilautakunta, johon kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään kolme; sekä

2) laitoksessa toimitettavaa ennakkoäänestystä varten yksi tai useampi vaalitoimikunta, joihin kuhunkin kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja yksi muu jäsen sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään kolme.

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan varajäsenet on asetettava siihen järjestykseen, jossa he tulevat jäsenten sijaan. Vaalilautakunta ja vaalitoimikunta ovat päätösvaltaisia kolmijäsenisinä.

Kelpoisuus vaalilautakuntaan:

Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava niitä puolueita, jotka asettivat ehdokkaita edellisissä (vuoden 2019) eduskuntavaaleissa siinä vaalipiirissä, johon kunta kuuluu. Jäsenenä tai varajäsenenä ei voi olla ehdokas. Oikeusministeriö kiinnittää kuntien huomiota siihen, että vaalilain 15 §:n 2 momentin sanamuotoa ”mahdollisuuksien mukaan” voidaan soveltaa myös siten, että jos puolueet eivät niille tehdystä pyynnöstä huolimatta nimeä riittävästi ehdokkaita vaalilautakuntiin, jäseniksi voidaan nimetä myös muita kunnan luottamustoimeen vaalikelpoisia henkilöitä.

Esteellisyys:

Hallintolain esteellisyyssääntelyä ei sovelleta vaalilautakunnan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että jäseneksi tai varajäseneksi nimitetty voi toimia kaikissa vaalilautakunnan tehtävissä, kuitenkin yhtä poikkeusta lukuun ottamatta: vaalilautakunnan jäsenenä oleva aluevaalien ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi ei saa toimia vaalilain 73 §:n 2 momentissa tarkoitettuna äänestäjän avustajana.

Vaalilautakunnan jäsenellä ja varajäsenellä, erityisesti puheenjohtajaksi nimettävällä tulee olla riittävä osaaminen tehtävään ja riittävästi aikaa perehtyä siihen.

Kelpoisuus vaalitoimikuntaan:

Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luot-

tamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava niitä puolueita, jotka asettivat ehdokkaita edellisissä (vuoden 2019) eduskuntavaaleissa siinä vaalipiirissä, johon kunta kuuluu. Jäsenenä tai varajäsenenä eivät voi olla vaalien ehdokas, hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa. Kelpoisuuteen vaikuttava ehdokkuus tarkoittaa ehdokkuutta missä hyvinvointialueessa tahansa

Esimerkiksi:

Hyvinvointialueella A ehdokkaaksi asetetun sisarus ei ole kelpoinen vaalitoimikunnan jäseneksi missään kunnassa.

Oikeusministeriö kiinnittää kuntien huomiota siihen, että vaalilain 15 §:n 2 momentin sanamuotoa ”mahdollisuuksien mukaan” voidaan soveltaa myös siten, että jos puolueet eivät niille tehdystä pyynnöstä huolimatta nimeä riittävästi ehdokkaita vaalitoimikuntiin, jäseniksi voidaan nimetä myös muita kunnan luottamustoimeen vaalikelpoisia henkilöitä.

Esteellisyys:

Hallintolain esteellisyysääntelyä ei sovelleta vaalitoimikunnan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että jäseneksi tai varajäseneksi nimitetty voi toimia kaikissa vaalitoimikunnan tehtävissä.

Vaalitoimikunnan jäsenellä ja varajäsenellä, erityisesti puheenjohtajaksi nimettävällä tulee olla riittävä osaaminen tehtävään ja riittävästi aikaa perehtyä siihen.

Vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien jäsenten ja varajäsenten poliittista edustavuutta tarkastellaan erikseen. Myös tasa-arvolain soveltamisessa tarkastelu tehdään siten, että sekä jäsenissä että varajäsenissä on oltava naisia ja miehiä kumpiakin vähintään 40 %.

Vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien nimet ja yhteystiedot on ilmoitettava kunnan keskusvaalilautakunnalle.

Vaalilain (714/1998) 4 §:n mukaan vaalit toimitetaan järjestämällä ennakkoäänestys ja vaalipäivän äänestys. Ennakkoäänestyksen ja vaalipäivän äänestyksen järjestämisestä kotimaassa vastaa kunta. Valtuuston päättämä äänestysalue on 001 Kemijärven äänestysalue.

Ulkomainonta

Aluevaalien ulkomainonta suositellaan aloitettavaksi niillä alueilla, jotka ovat kunnan hallinnassa ja määräysvallassa, viikkoa ennen ennakkoäänestyksen aloittamista eli 5.1.2022.

Kunnalla ei ole lakisääteisiä velvollisuuksia vaalimainonnan järjestämisessä. Kunnallinen vaalimainontakäytäntö on perustunut kuntien keskusjärjestöjen suositukseen ja sitä on noudatettu 1970-luvulta lähtien. Perusteena suositukselle on

aikanaan ollut vaalimainonnan yhdenmukaistamisen tarve, kaupunki- ja maise-makuvalliset syyt sekä ympäristön siisteys. Vaalimainonnasta on muodostunut perinne, jolla voidaan katsoa olevan edelleen tiedotusarvoa. Kansalaiset ovat tottuneet siihen, että vaalien yhteydessä käytetään tällaista mainontaa. Vaalimainontaan liittyvät laillisuuskysymykset ovat koskeneet yleensä yhdenvertaisuusperiaatteen noudattamista eli tasapuolisuutta mainospaikkojen jaossa.

Kullekin ehdokkaita asettaneelle ryhmälle tulevan julistetilan sijainti, luettuna vasemmalta oikealle, tulisi määräytyä samassa järjestyksessä kuin ehdokaslistojen yhdistelmässä. Ryhmiltä voidaan vaatia kirjallinen ilmoitus tai sitoumus vaalimainospaikkojen käyttämisestä. Jos tyhjiä paikkoja kuitenkin jää, niitä voidaan käyttää yleiseen vaalitiedottamiseen.

Vaalimainospaikkojen maksullisuus vaihtelee eri kunnissa. Suuntauksena on ollut, että kunnat pyrkivät kattamaan vaalimainoskehikosta ja niiden pystyttämisestä ja poistamisesta johtuvat kustannukset ehdokkaita asettaneilta ryhmiltä. Kuntaliitto ei ole antanut suosituksia vaalimainospaikkojen maksullisuudesta. Vaalien ulkomainonnan järjestäminen kunnan hallinnassa ja määräämisvallassa olevilla alueilla ei ole lakisääteistä toimintaa ja on kunnan vapaasti järjestettävissä. Kukin kunta ratkaisee paikallisista lähtökohdista vaalimainospaikkojen maksullisuuden.

Olennaista on, että kaikki ehdokkaita asettaneet ryhmät voivat varata saman määrän mainospaikkoja ja jos maksuja peritään, maksuilla katetaan määritellyt kunnalle aiheutuvat kustannukset ja maksut ovat samansuuruiset kaikille mainospaikkoja varanneille ryhmille.

Vaalilain (714/1998) 56 §:n 1 momentissa on säädetty järjestyksestä ennakkoäänestyspaikassa ja siihen liittyen niin sanotusta vaalimainontakiellosta. Säännökset edellyttävät, että vaalimainoksia ei sijoiteta ennakkoäänestys- tai äänestyspaikalle ja niiden läheisyyteen siten, että niiden voitaisiin katsoa vaikuttavan äänestäjien vaalivapauteen. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, etteivät vaalimainokset näy vaalihuoneistoon taikka sen sisäänkäyntiin.

Mainoksen sijoittamiselle tarvitaan maanomistajan/haltijan suostumus. Kunta ei voi määrätä muiden kuin omistuksessaan ja hallinnassaan olevien alueiden vaalimainontapaikoista. Jos kunnan vaalimainoskehikkoja sijoitetaan myös yksityisille alueille, kunnan on saatava omistajan tai haltijan suostumus kehikkojen sijoittamiseen.

Tienvarsimainonnasta ja -ilmoittelusta säädetään maantielain (503/2005) 52 ja 52 a §:ssä. Vaalimainoksia ei koske ilmoitusvelvollisuus tienpitoviranomaisille. Vaalimainokset saa asettaa paikalleen aikaisintaan kuukautta ennen vaalipäivää ja ne on poistettava viikon kuluessa vaalipäivästä. Liikennevirasto ohjeistaa vaalimainontaa maanteiden varsilla ja asemakaava-alueiden ulkopuolella.

Vaalimainonnassa on lisäksi otettava huomioon järjestyslain (612/2003) 6 §:ssä

ja tieliikennelain (729/2018) 56 §:ssä säädettyt kiellot. Yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavan häikäisevän tai harhauttavan valon taikka liikenneohjauslaitetta muistuttavan tai muuten turvallisuutta vaarantavan mainoksen käyttäminen on kielletty. Tielle tai sen välittömään läheisyyteen ei saa asettaa merkkiä, kilpeä tai muuta laitetta, jonka voi erheellisesti käsittää liikennemeriksi tai muuksi liikenteen ohjauslaitteeksi taikka joka voi huonontaa sellaisen näkyvyyttä.

(henkilöstö- ja hallintosihteeri Päivi Alatalo 040 587 2490)

Päätösehdotus (kaupunginjohtaja): Kaupunginhallitus valitsee Kemijärven äänestysalueen vaalilautakuntaan viisi (5) jäsentä ja viisi (5) varajäsentä. Varajäsenet asetetaan siihen järjestykseen, jossa he tulevat varsinaisten jäsenten sijaan.

Kaupunginhallitus valitsee Kemijärven äänestysalueen vaalitoimikuntaan kolme (3) jäsentä ja kolme (3) varajäsentä. Varajäsenet asetetaan siihen järjestykseen, jossa he tulevat varsinaisten jäsenten sijaan.

Kaupunginhallitus nimeää myös vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat.

Kaupunginhallitus päättää, että ulkomainonta kaupungin omistamilla alueilla voidaan aloittaa 5.1.2022. Asiaan liittyvistä järjestelyistä huolehtii tekniset palvelut vastuualue yhdyshenkilönään kunnallistekniikan työnjohtaja Martti Valkola.

Päätös: Asia päätettiin jättää pöydälle.

Tiedoksi: Päivi Alatalo
Martti Valkola
Valitut
Sarasita Oy / luottamustoimikortisto